

3. P. Dyk míní, že „spisovatel má právo mýlit se v posuzování svého díla“ — zajisté, ale nemá práva dáti platiti si takové omyly několika stovkami. Zamítá-li mne dnešek, nemusím se proto zviklat ve víře o své hodnotě; mohu apelovat k vyšší instanci. Jenže tou vyšší instancí není jury, v které sedí můj přítel, jehož budu asi zítra jurovat zase já — tou instancí jest budoucnost. Trochu platonická instance, sít, ale slušní zneuznaní mají k ní, ku podivu, větší důvěru než v literární poroty. Slušnost literární jest již na celém světě taková, že nevyužívá náhodné konstelace literární politiky a nevynucuje si cen a odměn za díla, která zklamala. (A že Prosinec zklamal celou řadu lidí i málo vybíravých, neboť byli nadšeni ještě „Hackenschmidem“, mohu doložit řadou referátů.)

4. P. Dyk žádá ode mne, abych dokázal, že soutěžící práce byly lepší než Prosinec a že jim měl Prosinec ustoupit. P. Dyk žádá tu ode mne cosi, co není mou povinností; mou povinností jako českého kritika a literáta jest dbáti jen, aby se nedostávalo z kamarádství poct dílům nehodnotným, dílům, která poety nezaslouhují; není-li děl hodnotných, tož nedávejte cen vůbec a řekněte to poctivě: jsme chudí, byla neúroda...

Přesto, aby se nezdálo, že se vyhýbám soudu o poměru zadaných knih k Prosinci: ty knihy byly umělecky *slabé* — ale Prosinec jest umělecky *špatný*. A to je rozdíl generis. Špatný, t. j. zneužívá jakési schopnosti a vlohy k umělecké frivolnosti. — Po Milé sedmi loupežníků není mně zatím vůbec nic; teprve kdyby cenu dostala, pověděl bych soud svůj o ní i porotě, i p. Dykovi.

5. Že *stranik* jest širší pojem než kamarád a nesmí se s ním zaměňovat, pochopí pan Dyk, až doplní své gymnasijské vědomosti (viz sub 1); pak bude mu i jasno, že odvozovat z mé noticky theorii „zaplaceného heroismu“ jest chlapectví — neboť v septimě učí se i počátkům logiky.

6. Při těchto žertících došel nakonec p. Dykovi *utip* a muž vrhá se na mne nejnevkusnějším moralismem. Sedm let uličníkuje tento člověk, veršuje a rýmuje kde-který kavárni tlach, půl druhého roku tiskne v Pokrokové revui své famósní Poznámky, kde se otírá neslušně o každého, kdo jest mu nepohodlný, hází po lidech kamením a blátem — a najednou póza! Chytíš za límec uličníka — a pod rukou promění se ti v Tartuffa. Česká historie! Oh, pays des meilleurs Tartuffes! Náhle „nemá na tebe času“ — neboť má své Dílo — ano, s velikým D! A gamín vrhá se na tebe náhle dědovským pathosem mravního rozhořčení — hotový kazatel. Ó Tartuffe! A jak to sluší „loupežníku Jaromírovi, jemuž vrazi řeknou brate“ — který pěstuje racionelně „radost ze zla“ jako rybí násadu! A tak tedy po jesuitsku na mé svědomí. Hmm, Neublížili jsme někomu a není ten někdo již mrtvý? Hmmu. A neměli bychom se proto polepšit? — Té *nečudnosti* polemické, toho *úpadku* dykovského!

A jako stará koketa ani v hádce nezapomíná na své métier, tak Dyk i za rvačky mrká na mě po straně okem. „A přece — zdá se mi — byl ve vás talent.“ Do-hodněme se: nechte mne na pokoji a — budete jej mít zase!

A s takovou chasou má se člověk bít! Což, ke všem ďasům, nechápete, člověčku, že zde nejde o žádný talent a jinou podobnou literární frivolnost! Že jste lhal, že jste pomlouval! Že jste ublížil — člověk člověkoví!

Viktor Dyk soudcem sebe samého

V Pokrokové revui IV, č. 3, str. 184 píše V. Dyk: „A od Noviny lze *prý* (podtrhuju já) zejména očekávat, že jí ožije duch mladé kritiky z let devadesátých“. Pět stránek před tím týž muž: „*Všechna jeho aloiria* kryje krásné, ušlechtilé slovíčko „*prý*“. On nic, on muzikant. Zatracený pan *prý* je vším vinen.“

Starý nebo mladý národ?

V 5. č. Lumíra došel po dlouhých rozkladech V. Dyk konečně k tomuto sesu-mírování celého sporu: „Byli jsme jako majitel domu, který vyhořel a *musí dům stavět od základu*. Majitel zůstal však týž a materiál stavební — řeč — také.“ Nuže, na celém světě říká se domu, který byl vystavěn znovu *od základu*, dům nový a ne starý. Není ostatně pravda, že majitel — lépe: stavitel, neboť na něm záleží při stavbě a ne na majiteli — zůstal týž; starou literaturu českou nesla a tvořila jako všude v těch dobách šlechta, rytířstvo, měšťanstvo — a právě tyto vrstvy vyhy-nuly nebo se nám odezily v XVII. a XVIII. věku; jinde i novou literaturu v XIX. stol. tvořily převážně tyto vrstvy, z *lidu* rekrutovalo se spisovatelstva ne mnoho a až v dobách posledních. U nás vystupuje však *lid*, zcela nová a mladá společenská vrstva, *výhradně* jako živel, který tvoří literaturu — a tedy literaturu novou a mladou i celým svým rázem. Není dále pravda, že materiál stavební — řeč — byl týž. Každý, kdo studoval národní obrození v XVIII. a XIX. stol., ví, že český jazyk spisovný byl uměle filologicky tvořen oživováním starého zapomenutého ja-zyka knižního, výpůjčkami z jazyků slovanských i vlastním novotařením filolo-gickým. Českému jazyku spisovnému musilo se *učit* i spisovatelstvo, i *čtenářstvo*, řeč, kterou se psaly první moderní knihy české, odchylovala se znamenitě od ja-zyka, kterým mluvil tehdejší český řemeslník nebo sedlák; byl to nový útvar. A v tom jest pramen toho, že moderní česká literatura odcizila se životu jako nikde jinde, že byla a jest i dnes namnoze umělou skleníkovou květinou, že byla a jest slohovým cvičením, čímsi papírovým a ne živototvornou a kulturotvornou moc-ností.

S dovolením tedy zase kousek V. Dyka

Lumír stává se za vedení Dykova a Vičkova ve své feuilletonní části čímsi tak hrubým, že pomalu bude člověk nucen ignorovat jeho ničemnosti, nebude-li chtět se jimi pokálet. V. Dyk míní, že Novina zjednodušila komplikované literární problémy — nu, V. Dyk se postará již, aby k tomu nedošlo: novými a novými lžemi, osobními urážkami a perfidnostmi zamotává věci nejprostší.

1. Napsal jsem v 11. sešitě Noviny¹ doslova, že J. Holý „jest vykřikován svými přáteli — na prvním místě Viktorem Dykem — za básnického obroditele dnešní literatury, která *prý* se zaběhla do umělosti“. Napsal jsem prostou pravdu a roz-žužil jí ovšem V. Dyka, který mně spílá způsobem, jakým spílají jen lidé, kteří

1 - [Viz zde str. 92]

kryjí ústup. Nemám na venkově po ruce ani Moderní revue, ani Pokrokové revue, v níž vyzpěvoval V. Dyk směrový význam J. Holého (dodám citáty z nich co nejdřív), ale k usvědčení V. Dyka stačí mně sešit Lumíra, na který odpovídám. Píše tam V. Dyk doslova: „Vytkl jsem význam a váhu činnosti Holého jako zdravou reakcí proti extrémům poesie umělkované a formalistní.“ Obracím se ne k nesoudnému zuřivci V. Dykovi, ale k čtenáři a táži se: co jiného praví tu V. Dyk (při všem opatrnictví ve výrazu), než jsem řekl já? „Zdravá reakce proti umělkovanosti“ — co jest jiného než *obroditelství*? Obroditel, toť muž, který *vrací k původní silce* cosi, co vyběhlo v prázdné výstřelky.

Ale já opakuju V. Dykovi: tím Holý není, a kdo z něho něco podobného dělá, klame a podvádí, a V. Dyk jest tvůrcem této konvenční lži o Holém, která grassiruje ve valné části mladší kritiky. Reakcí proti tmavé malbě jest malba světlá, reakcí proti impresionismu jest obraz komponovaný, reakcí proti koloristické beztvárnosti jsou citelvé přísné linie a kreslífi. . . ale reakcí proti *žádné* malbě není kus zdi, poházený maltou, postříkaný vápnem, poněvadž takový kus zdi jest *mimo* každé umění, *mimo* každou estetiku. A mimo každou estetiku jsou i syrové, zmatené, temné a triviální verše J. Holého, jak je přinášeji na př. jeho Mračna.

2. V. Dyk klame dále, imputuje-li mně názor, že poesie Březinova jest „*summum a jediné*“, *mimo něž není cesty v umění*. Nikdy jsem nic takového nenapsal a nemyslil; kdybych tak cítil, zahodil bych sám péro, nečetl bych jiných knih než Březinových, nepsal o ničem jiném. Březina jest jistě ve svém způsobu a rodu zjev výsostný, zjev vzácné dokonalosti — ale i básník jiného způsobu a rodu může býti spasen, má-li jen Březinovu *mravní a uměleckou metodu*, jeho velikost duše, touhu dokonalosti, entuziasmus vzletu, zákonnou ryzost vise. Všecko, co jsem tvrdil a tvrdím, jest jen, že proti umělci, jako jest Březina, nemůže býti reakcí nedouk, jako jest Holý, proti básníkovi a mysliteli jako Březina hrubý improvizátor a povreční, nedůsažný rýmař à la Holý.

3. Těší mne nesmírně a nesobecky Dykovy výklady o estétství i to, že p. Dyk uznává jeho oprávněnost. Ovšem jen u svých přátel; u těch jest patrně nutnost, kdežto jinde jest padělkem. Neboť jak může být někdo estétem, kdo hájí svého názoru a přesvědčení proti Dykovi? Nikdy: to je jen hokynář. Neboť estét jest patrně člověk, který nemá přesvědčení, a má-li je náhodou, skryje je do kapsy, znelíbí-li se p. Dykovi a hledí žít s ním i nadále pokojně pod jednou střechem. Nač by potřeboval dělat V. Dyk svým přátelům reklamu? Jemu stačí úplně na to jeho — síť venia verbo — literární filosofie. Geniové pracují ve všem právě geniálně.

4. Můj Varjan nemůže mít ovšem nového pohledu na věci života a smrti, když jej má Dykův Hackenschmid. Dal si jej dokonce patentovat. Říšský německý patent (D. R. P.) No. 12.033 (vynálezce: Przybyszewski v trilogii Homo sapiens) a francouzský č. 3215 (vynálezce: inženýr-mechanik Bourget v Žákovi).

V. Dyk mluví dále, že jsem „si vypůjčil zcela bez ostychu celý passus z jeho kaceřovaných Poznámek“. Prošim V. Dyka, aby se laskavě obtěžoval důkazem a vytiskl nalevo *svůj passus* a vedle něho napravo *můj passus*; Lumír jest dost široký a snese tento důkaz. Do té doby však necht' přijme mé ujištění, že kdybych sešel duševně a neměl již svých myšlenek, budu raději opisovat z kaceřovaného Pražského deníka než z jeho velebených a korunovaných arciděl, poněvadž z onoho mohu opsat jen hloupost, z těchto jesuitskou perfidnost.

5. Nazval jsem V. Dyka „radikálníčím literátem“ a trvám na tom jméni: vystihuje jeho případ. Dovedu ctít radikalism, kde je výrazem povahy, nutností temperamentu, za nímž stojí celý člověk, ale toho není u tohoto člověka chladné hlavy, kombinátora a počítáře, který dovede snad všecko, jen ne nechati se strhnouti mohutným proudem citovým. Aby mně bylo rozumět a abych osvětlil základní rozpor Dykův: Mickiewicz na př. byl pravý a veliký citový radikál ve svém národním šovinismu — před ním klobouk vždycky dolů a hluboko dolů! — Dyk vedle něho jest malý, úředně schválený katechismus škorpivého a malicherného českého pseudoradikalismu. Vedle nádherného lva — malý jedovatý pavouk! Tam světec a rek — zde suchý a hašteřivý scholastik a církevníček malinké svárlivé sektičky.

Ostatně, aby nebylo pochyby o upřímnosti a důslednosti radikalismu Dykova: Loni v létě útočil Dyk ve svých Poznámkách v Pokrokové revui velmi prudce na Národní listy, v nichž viděl naprostý úpadek vši politické i národní cti — a za několik neděl potom vyšel kalendář týchž Národních listů a v něm — příspěvek páně Dykův! Charakterní, důsledný muž! Jeho levice nevěděla patrně o tom, co činí jeho pravice. V. Dyk má pravdu: je-li to zde *politika*, jsem vedle něho bédný nedouk.

6. V. Dyk klevetí cosi i o „sympatiích zagitovaných a slepých strančků“ a naráží tím patrně na realisty. Pan Dyk měl by se prostě stydět. Čtenáři tohoto listu vědí, že v 9. čísle Noviny byl ode mne článek O umělecké kultuře, umělecké mravnosti atd.,¹ v němž jsem se postavil přímo proti *literární filosofii realismu*, a nyní přijde tento člověk a lže, lže hůře než poslední svičková bába. Nebude tvrdit snad ještě Dyk, že mezi realisty agituje pro mne p. dr Herben?

Minulost prý mluví, ano: minulost mluví a V. Dyk pomlouvá. Na politiku nazíral jsem vždycky sub specie kultury a stál jsem vždycky in politicis na levém křídle, kde boj nebyl chytráctvím, sportem, ani pohodlím, ale službou Myšlence. A k ní přihlásil jsem se otevřeně ve chvílích i nebezpečných, kdy se za to platilo nadávkami, kamením a pohružkami tak opravdovými, jaké sotva kdy dolehly k radikálním uším V. Dyka.

Satirické zbraně V. Dykovy

Jak známo, podepisuju se F. X. Šalda; Dyk shledává však nesmírně vtipným cosi, co již snad nedělají ani „humoristé“ katolických kalendářů: měniti mé jméno a psáti František Šalda. František Šalda mluví to, František Šalda řekl ono! Těším se, že brzy ovšední tento jemný prostředek a dočtu se jednou u Dyka: Franta Šalda napsal to nebo ono. A nyní představte si, že bych se psal třebaš M. A. Šalda. Jaký trumf by to byl pro prvního českého satirika! Matěj Šalda sem, Matěj Šalda tam. Můj bože, to by bylo vítězství! Dnes již i cowboy nechává jméno svého bližního na pokoji a respektuje je; píše-li se někdo na př. *Jifi*, říká mu *Jifi*, byť věděl, že se jmenuje vpravdě třebaš Josef.

1 - [Viz zde str. 40 a n.]